

ВИДИ ТА ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОВС УКРАЇНИ

ЧЕРЕУЧУК Христина Вікторівна - здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 342.9

Выполнен анализ функций финансового контроля за деятельностью ОВД Украины. Предоставляется классификация видов финансового контроля за деятельностью ОВД Украины.

Ключові слова: *фінансовий контроль за діяльністю ОВС; фінансовий контроль; види, функції, Департамент внутрішнього аудиту МВС України.*

Процес реформування системи органів виконавчої влади України взагалі і органів внутрішніх справ України, зокрема, потребує наукового підходу у вирішенні питань ефективності проведення фінансового контролю за діяльністю ОВС України з метою профілактики порушень у сфері використання матеріальних цінностей і грошових коштів у системі ОВС України. Зміст фінансового контролю за діяльністю ОВС України полягає у зборі інформації про стан системи ОВС України, виявленні порушень і їхніх причин, що виникають при виборі заходів для усунення недоліків і відстеження, управління цим процесом. Наказом МВС України від 03.05.2012 р. створено Департамент внутрішнього аудиту Міністерства внутрішніх справ України покликано надавати Міністру внутрішніх справ об'єктивні і незалежні висновки та рекомендації щодо: функціонування та вдосконалення системи внутрішнього контролю МВС України; удосконалення системи управління у сфері фінансово-господарської діяльності; запобігання фактам незаконного, неефективного і нерезуль-

тативного використання бюджетних коштів та іншого державного майна в системі МВС; запобігання виникненню помилок чи інших недоліків у фінансово-господарській діяльності [1].

Особливе місце фінансового контролю серед інших видів контролю за діяльністю ОВС України зумовлюються його специфікою, що проявляється у видах і функціях фінансового контролю за діяльністю ОВС України, дослідження зазначених питань і є метою написання цієї статті.

Вагомість зазначених проблем, необхідність їх вирішення та актуальність зумовили вибір теми дослідження. Питання фінансового контролю за діяльністю ОВС України тією чи іншою мірою досліджували такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрийко, О.М. Бандурка, В.М. Гаращук, М.С. Ільницький, А.Т. Комзюк, Н.П. Матюхіна, О.М. Музичук, С.В. Петков, О.П. Рябченко та інші науковці. Але зважаючи на складність досліджуваної проблеми, вона ще залишається дуже актуальною.

Стан фінансового контролю за діяльністю ОВС України значною мірою залежить від гармонійного взаємозв'язку та розвитку всіх її складових. Фінансовий контроль за діяльністю ОВС України ще не набув особливостей, притаманних злагодженій системі, і знаходиться в стадії формування. До того ж дезорганізація цієї системи, що йде поряд з її криміналізацією, створює значну загрозу економічній безпеці ОВС України і може привести до негативних наслідків

для всієї держави. Оскільки фінансова безпека ОВС України – це такий динамічний стан фінансових відносин в системі ОВС, за якого б створювались сприятливі умови та необхідні ресурси для розширеного відтворення, економічного росту та підвищення матеріально-технічної та фінансової бази ОВС, удосконалення фінансової системи для успішної протидії внутрішнім і зовнішнім факторам дестабілізації фінансового стану в ОВС.

У юридичній теорії і практиці відома значна кількість підходів до класифікації фінансового контролю [2, с.63]. Способом узагальнення і доповнення існуючих у науці класифікацій наведемо власну класифікацію фінансового контролю за діяльністю ОВС України.

1. Залежно від суб'єктів фінансового контролю:

- зовнішній (тобто контроль спеціально уповноважених державних органів стосовно ОВС як об'єкта, що перевіряється);

- внутрішній (контроль в межах системи ОВС як об'єкта, що перевіряється).

2. Фінансовий контроль за діяльністю ОВС відносно часу здійснення фінансово-господарських операцій являє собою сукупність заходів, вжитих керівництвом структурних підрозділів, контрольними органами із застосуванням видів, форм, методів контролю виявлення відхилень від норм функціонування, пропонування пропозицій, які спрямовані на усунення недоліків, перевірку виконання внесених пропозицій:

- попередній – тобто контрольна дія, проведена до початку проведення фінансових операцій (перевірка проекту кошторису тощо);

- поточний – це контроль за фінансовим процесом та безпосередньою оперативною фінансовою діяльністю. Він полягає в систематичній перевірці дотримання фінансової дисципліни, вимог фінансових норм і нормативів, встановлених показників з обов'язкових платежів до бюджету і державних позабюджетних фондів. Поточний контроль справляє найбільший вплив на процес формування та використання фінансових ресурсів;

- наступний контроль – тобто контрольна дія, проведена після їх реалізації (перевірка звітів щодо використання кошторису).

3. За джерелами інформації, що використовуються:

- документальний контроль (джерелами контрольних даних є первинні документи, включаючи технічні носії інформації, реєстри бухгалтерського обліку; дані оперативно-технічного обліку; бухгалтерська, статистична й оперативно-технічна звітність; планова, нормативна та інша документація);

- фактичний контроль – є вивченням стану об'єкта, що перевіряється, за даними огляду їх у натуральному виразі (вимірювання, зважування, перерахування тощо).

4. За формою фінансового контролю:

- ревізія – це форма фінансового контролю, система обов'язкових контрольних дій щодо документальної і фактичної перевірки законності і обґрунтованості скоєних у ревізуємому періоді господарських і фінансових операцій у бухгалтерському обліку та звітності, а також законності дій керівника і головного бухгалтера та інших осіб, на яких відповідно до законодавства України та нормативних актів, покладено відповідальність зі їх здійснення;

- аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [3];

- перевірка є формою фінансового контролю, яку застосовують в органах виконавчої влади при одержанні й перевірці показників звітності [4, с.23]

Одним із важливих питань удосконалення системи фінансового контролю за діяльністю ОВС є використання інформаційних ресурсів систем внутрішнього контролю, однією з яких є внутрішній аудит.

Фахівці відзначають, що вивчення і оцінка системи внутрішнього контролю за

діяльністю ОВС – важливий етап аудиторського процесу. Під внутрішнім аудитом слід розуміти спосіб організації внутрішнього фінансового контролю функціонування всіх ланок ОВС, здійснюваного співробітниками Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства внутрішніх справ України з метою допомоги МВС України у адміністративно-правовому механізмі протидії адміністративним деліктам, порушенням фінансової дисципліни у сфері фінансових відносин ОВС України.

На думку колективу авторів [5, с.18-19], основними функціями фінансового контролю є інформаційна, профілактична і мобілізуюча функції. Інформаційна функція фінансового контролю зводиться до того, що інформація, отримана в результаті його здійснення, має стати основою для ухвалення відповідних управлінських рішень і вжиття корегувальних заходів, які забезпечать економічну безпеку ОВС. Ковальчук А.Ю. розподіляє інформаційну функцію на інформаційну і корегуючу. Даний розподіл, на думку вченої, і ми погоджуємося з нею, надасть можливість детально розглянути організацію збору інформації під час фінансового контролю, так і в подальшому прийнятті заходів корегування [6, с.119].

Порушення фінансового законодавства вивчаються уповноваженими на те особами Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства внутрішніх справ України, систематизуються та аналізуються, а потім інтегрується у практичну діяльність. Дана інформація повинна стати допомогою, корисною рекомендацією як для об'єктів перевірки, так і для Міністра внутрішніх справ України. Вичерпні знання про сутність і механізм можливих зловживань є необхідними для посадових осіб Департаменту внутрішнього аудиту МВС України, котрі повинні мати чітке уявлення про обставини, які сприяють зловживанням, порушенням фінансового законодавства.

Профілактична функція фінансового контролю за діяльністю ОВС полягає у виявленні умов, що сприяють порушенню норм і стандартів, встановлених законами та нормативно-правовими актами, виникненню крадіжок і зловживань, а також у

встановленні осіб, винних у фінансових правопорушеннях, і притягнення їх до відповідальності [5, с.19]. Метою даної функції є попередження правопорушень, виявлення причин і умов скоєння протиправних дій та їх наступне усунення, з метою недопущення нових.

Правоохоронна функція фінансового контролю за діяльністю ОВС. Оскільки основними завданнями проведення контрольної діяльності є встановлення режиму законності, фінансової дисципліни, дана функція реалізується в наступних напрямках: по-перше, забезпечення фінансової дисципліни і законності в діяльності МВС та його територіальних органів внутрішніх справ, внутрішніх військ МВС, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління МВС; по-друге, додержання законності з боку посадових осіб Департаменту внутрішнього аудиту МВС України; по-третє, забезпечення режиму законності під час проведення фінансового контролю. Зміст контролю полягає у системі конкретних заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки ОВС. Фінансовий контроль за діяльністю ОВС має запобігти непродуктивним витратам, повинен сприяти зміцненню партнерських зв'язків, додержанню господарського і трудового законодавства, забезпеченню зберігання цінностей, фінансової стабільності в діяльності МВС та його територіальних органів внутрішніх справ, внутрішніх військ МВС, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління МВС.

Оціночна функція фінансового контролю за діяльністю ОВС України, сутність якої полягає: по-перше, в оцінці адекватності систем контролю – здійснення перевірок ланок управління, надання обґрунтованих пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і рекомендацій щодо підвищення ефективності управління; по-друге, в оцінці ефективності діяльності – здійснення експертних оцінок різних сторін функціонування органів і підрозділів ОВС та надання обґрунтованих пропозицій щодо їх вдосконалення.

На нашу думку, поряд із названими основними функціями фінансового контролю

лю за діяльністю ОВС можна виділити і додаткові функції, роль яких, можливо, не так значима, але вони є необхідним доповненням для нормального функціонування економічної безпеки ОВС України.

Констатуюча функція фінансового контролю за діяльністю ОВС розкривається під час збору інформації, вивчаючи звітну документацію, бухгалтерські звіти працівники Департаменту внутрішнього аудиту МВС України можуть виявити як позитивні надбання, так і порушення (помилки, або завідомо неправдиві показники). Дана функція допомагає констатувати факт порушення, притягнення до відповідальності в разі порушення фінансового законодавства. З одного боку, дана функція фінансового контролю за діяльністю ОВС є необхідним заходом по забезпеченню ефективної діяльності МВС та його територіальних органів внутрішніх справ, внутрішніх військ МВС, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління МВС, з іншого – є засобом примусу.

Евристична функція фінансового контролю за діяльністю ОВС полягає у відкритті нових закономірностей, вичерпних знань про сутність та механізми можливих зловживань і є необхідними даними для посадових осіб, які наділені повноваженнями у сфері фінансового контролю.

Методологічна функція фінансового контролю за діяльністю ОВС є логічним продовженням попередньої функції і визначається у сукупності прийомів і способів перевірки діяльності МВС та його територіальних органів внутрішніх справ, внутрішніх військ МВС, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління МВС. Дана функція забезпечить доступність і прозорість інформації про фінансово-контрольну діяльність і надасть методичні рекомендації для юридично грамотного оформлення фінансових документів.

Прогностична функція фінансового контролю за діяльністю ОВС визначає тенденції розвитку явищ, що вивчаються, відповідно до об'єктивних законів їх розвитку. Дана функція надає можливість визначити

негативні чинники, які впливають на реалізацію профілактичної функції, такими є: по-перше, недосконала нормативно-правова база проведення фінансового контролю, по-друге, відсутність нових методик його проведення.

Департамент внутрішнього аудиту МВС України застосовують системний підхід до організації проведення перевірок і аналізу їх результатів. У щоденній роботі фахівців Департаменту внутрішнього аудиту МВС велику увагу приділяють аналітичній діяльності, оцінці ефективності управління об'єктами перевірки. Висновки і пропозиції спрямовані на усунення недоліків у фінансовому процесі ОВС України, які призводять до неефективного використання бюджетних коштів.

Слід зазначити, що система внутрішнього фінансового контролю за діяльністю ОВС України не завжди дозволяє досягти цілей, заради яких вона створена. По-перше, це пов'язано з тим, що діяльність суб'єкта має бути ефективною, а створення та підтримка засобів контролю неминуче вимагають витрат, і чим надійніший передбачається контроль, тим вищими повинні бути витрати на нього. По-друге, слід враховувати суб'єктивний людський фактор. Оскільки у процесі обліку на об'єкті контролю можуть допускатися помилки, перекручено тлумачитися інструктивні матеріали, необхідно визначити ризик системи внутрішнього контролю. Тобто є ймовірність того, що кошти внутрішнього контролю не будуть своєчасно виявляти суттєві викривлення бухгалтерської звітності.

Після завершення фінансового контролю за діяльністю ОВС Департамент внутрішнього аудиту МВС України складає аудиторський висновок (звіт), у якому міститься вичерпна думка фахівців про відповідність представленої фінансової та іншої інформації органів і підрозділів внутрішніх справ дійсному стану справ. При цьому аудитори виходять з того, що вони проводять перевірки в інтересах ОВС і повинні допомагати МВС краще виконувати їх функції.

АНОТАЦІЯ

*Виконано аналіз функцій фінансового контролю за діяльністю ОВС України. Нада-
на класифікація видів фінансового контролю
за діяльністю ОВС України.*

SUMMARY

*The analysis of the functions of financial
control over the police in Ukraine. Provided
classification of financial control over the police in
Ukraine.*

Література

1. Положення про Департамент внутрішнього аудиту Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС від 03.05.2012 № 392 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-polozhennja-pro-departament-vnutrishnogo-doc101568.html>.
2. Ільницький М.С. Відмчий контроль в системі органів внутрішніх справ України / М.С. Ільницький // Наше право.-№1.-Ч.1.-2009.-С.62-68.
3. Про аудиторську діяльність: закон України від 22 квітня 1993 р.- № 3125-ХІІ // Відомості Верховної Ради.-1993.- № 23.-ст.243.

4. Державний фінансовий контроль: навчально-метод. посіб. [для сам ост. вивч. дисципліни] / Н.С. Вітвицька, І.Ю. Чумакова, М.М. Коцупатрий, М.Т. Фенченко. -К.: КНЕУ, 2003.-408 с., с.23.

5. Германчук П.К., Стефанік І.Б., Рубан Н.І., Александров В.Т., Назарчук О.І. Державний фінансовий контроль: ревізія і аудит. – Київ: НВП «АВТ», 2004.-424с.

6. Ковальчук А.Ю. Реалізація функцій фінансового контролю як засіб забезпечення економічної безпеки держави / А.Ю. Ковальчук // Наше право.-№1.-2010. – С118-122.